

Kā tapa Uzvaras piemineklis Cēsīs

1921. gada 3. augusts – tiek ievēlēta pieminekļa celšanas komiteja šādā sastāvā:

grāmatizdevējs Oskars Jēpe

pulkvedis Jānis Bičevskis

mācītājs Pēteris Apkalns

dr. Kārlis Vanadziņš

mākslinieks Augusts Julla

tautskolu inspektors Dāvids Soste

8. Daugavpils kājnieku pulka leitnants Baltiņš

(vēlāk viņu kā garnizona pārstāvis nomainīja leitnants Riekstiņš)

Liepas izglītības biedrības pārstāvis Augusts Lācis

Sieviešu palīdzības korpusa Cēsu nodaļas priekšniece K. Uldriķe

valsts zemju pārzinis J. Detlavs

grāmatizdevējs Ernests Dubavs

Cēsu pilsētas galva Eduards Jaunzems

apriņķa valdes priekšsēdētājs Antons Bērziņš

Iekšzeme.

Ziedoņi „Uzvaras pieminekļa” celšanas fondam Cēsīs.

Uz apriņķa priekšnieka Bičevska ierosinājumu š. g. 3. augustā Cēsīs nodibināja „Uzvaras pieminekļa”

celšanas komiteju kritušie varoņi par Latvijas brīvību un neatkarību.

Komitejas dibināšanā piedalījās priekšstāvji no valdības, pašvaldības un skolu iestādēm, no dažādām sabiedriskām organizācijām un biedrībām, no tirgotāju savienības un kooperatīviem. Izvēlēta komisija sastāv no 13 locekļiem: J. Bičevskis — Cēsu apriņķa priekšnieks, tirgotājs Jēpe — no tirgotāju savienības, mācītājs Apkalns, Dr. Vanadziņš — no Ziemeļlatvijas kooperatīva, mākslinieks Julla — Cēsu amatniecības skolas pārzinis, skolotājs Soste — pamatskolu inspektors, ltn. Baltiņš — garnizona sporta kluba priekšnieks, skolotājs Lācis — Liepas izglītības biedrības „Nākotne” priekšnieks, Uldriķkundze — no sieviešu palīdzības korpusa, Detlavs — valsts zemju pārzinis, Dubavs — amatnieku biedrības priekšnieks, Jaunzems — Cēsu pilsētas galva un Bērziņš — apriņķa valdes priekšsēdētājs.

Komitejas uzdevums un mērķis, savākt caur labprātīgiem ziedojumiem, loterijām, bazāriem un izrīkojumiem pieminekļa celšanas fondu, lai tuvākā nākotnē Cēsīs, vēsturisko un par Latvijas brīvību un neatkarību izšķirošo kauju vietu tuvumā, paceltos cēls piemineklis, kurš stāstītu nākošām paaudzēm un katram gaumīgajam to brīnišķīgo stāstu, ka latvju tauta caur stipru gribu, patriotismu un grūtām asiņainām cīņām sarāva smagās svešinieku un varmāku važas un iekaroja sev brīvību un neatkarību, kurš atgādinās katram latvietim sarauto važu smagumu un aukstumu un sildīs viņa sirdi ar brīvās saules siltajiem stariem, kurā nākošās paaudzes smelsies spēkus Latvijas darbam un mācīsies karsti mīlēt savu tēviju un, ja vajadzēs, par viņu mirt . . .

Keramās pie lielā un cēlā darba pieminekļa celšanas, komiteja palaujas uz sirsnīgu un plašu sabiedrības un katra latvieša, kam dārga tēvijas brīvība un neatkarība, pretimnākšanu un tāpēc atļaujas griesties ar uzsaukumu pie visām sabiedriskām organizācijām un biedrībām, kaļaspēka daļām un pārvaldēm, valdības un pašvaldības iestādēm, bankām, tirgotājiem, rūpniekiem, kooperatīviem un laikrakstu redakcijām un pie katra latvju dēla un meitas nest savu

iespējamo artavu „Uzvaras pieminekļa” celšanai Cēsīs ar labprātīgiem ziedojumiem, bazāru un izrīkojumu sarīkošanu u. t. t. Ziedojumu vākšanas listes un tuvāki paskaidrojumi pieprasāmi no pieminekļa celšanas komitejas priekšsēdētāja Cēsu apriņķa priekšnieka J. Bičevska, Cēsīs, Pils ielā № 12, uz kādu adresi arī nosūtāmas ziedotās naudas zemas un mantas.

„Uzvaras pieminekļa” celšanas komiteja Cēsīs.

1921. gada oktobra sākumā tika sarīkots bazārs pieminekļa celtniecībai
nepieciešamo līdzekļu savākšanai.

Kā konstatēja komitejas locekļi, tas nesa peļņu:

Piemēram: Puķu galds – 165 rbļ. un 15 vācu markas
Amora pasts – 536 rbļ.
Garderobe – 600 rbļ.
Lotereja – 34380,50 rbļ.
No biļetēm – 20385 rbļ.
Programmas – 499 rbļ.

Kopā bazāra laikā tika iegūti 58655,50 rbļ.

Tajā pašā laikā notika arī naudas vākšana Cēsu ielās

- 7 bundžiņas, kuras nēsāja ģimnāzisti un valsts iestāžu darbinieki – tika savākti 19037 rbļ.
Latvijas naudā, 16 vācu markas, 1 rbļ. un 50 kapeikas sidraba naudas un 20 vācu feniņi.

Taču lielākā daļa naudas
tika iegūta no
ziedojumiem – gan no
Latvijas iedzīvotājiem, gan
ārzemēs dzīvojošajiem
tautiešiem

Valdības Vēstnesis Nr.18
(1923, 23.janv.), 3.lpp.

**Amerikas latviešu ziedojumi „uzvaras
pieminekļa” celšanas fondam — Cēsis.**

Šīs dienas uzvaras pieminekļa celšanas komisija saņēmusi caur ārlietu ministriju no Amerikā dzīvojošiem latviešiem prāvus ziedojumus pieminekļa celšanai. Filadelfijas latvieši ziedojuši 82 dolarus 75 centus vai mūsu valētā 21 208 rbļ. un Ņujorkas — 195 dolarus vai 50.017 rbļ. 50 kap., kopā 71.225 rbļ. 50 kap. Prāvi ziedojumi sagaidami arī no citām vietām. Komiteja sirsnīgi pateicas Amerikas tautiešiem par bagāto dāvanu uzvaras pieminekļa celšanai.

Kopumā pieminekļa celšana izmaksāja 17000 latu, no kuriem ziedojumos tika savākti 13000, bet pārējā summa saņemta no valsts kases

1922. gada nogalē tika izsludināts pieminekļa projektu konkurss

30. septembrī pieminekļa celšanas komiteja nolēma uzdot
prezidijam kopā ar mākslinieku Augustu Jullu izstrādāt
Uzvaras pieminekļa konkursa noteikumus.

Konkurss. „Uzvaras pieminekļa” celšanas komiteja Cēsis izsludina konkursu pieminekļa projektam ar sekošiem noteikumiem: 1) Pieminekļa ideja brīva, ievērojot galveno motivu, kā piemineklis celjams kā „Uzvaras piemineklis” par Latvijas brīvību un neatkarību cīņā kritošiem varoņiem. 2) Piemineklis celjams Cēsu pilsētā. 3) Piemineklim jābūt no Latvijas materiāliem, pielaižot ārzemju materiālus tikai detaļos. 4) Pieminekļa celšana aprēķināma apm. uz 800,000 r. 5) Projekti iesūtāmi komitejai līdz 1. janvārim 1923. g. un tie jābūt skulptūrē 60x60 cm. 6) 3 labākajiem projektiem komiteja izmaksās godalgas: 1. godalga 15,000 r., 2 — 12,000 r. un 3 — 10,000 r. 7) Godalgotie projekti paliks par komitejas īpašumu, bet pārējos izsneegs autoreem atpakaļ. 8) Pieminekļa celšanai nolemtā projektu komiteja, veenojoties ar autoru var likt pārstrādāt pēc ekspertu komisijas aizrādījumiem. 9) Ekspertu komisijā piedalīsies: māksl. prof. Zariņš, augstskolas rektors prof. E. Felsbergs, mākslas akadēmijas prof. Rončevskis, Satv. Sap. loceklis Dr. K. Kasparsons, „Uzvaras pieminekļa” celšanas komitejas preekšsēdētājs, pulkvedis J. Bičevskis, Cēsu pils. galva K. Zārdiņš, Cēsu apr. valdes preekšsēdētājs A. Bērziņš un apsardz. min. preekšstāvis. 10) Reizē ar projektu jāiesūta komitejai slēgtā vēstulē projekta autora adrese līdz ar motto uz kuvera un tādus pašus uz projekta. 11) Tuvaikas ziņas pieprasāmas no „Uzvaras pieminekļa” celšanas komitejas Cēsis, Pils eelā 12, tālr. Nr. 35.

Latvis Nr.336 (1922, 18.okt.), 2.-3.lpp.

Interese bija diezgan liela, tomēr mūsdienās vairs nav iespējams
uzzināt visus māksliniekus, kuri piedalījās.

Pavisam vērtēšanai tika iesniegti 11 projekti
Žūrijas komisijas sēde notika 1923. gada 25. janvārī Rīgā, Kara muzeja
telpās.

Neviens no iesniegtajiem projektiem netika godalgots.

Nemot vērā radušos situāciju, Cēsu Uzvaras pieminekļa komiteja nolēma atteikties no atklāta konkursa un uzaicināt piedalīties konkrētus māksliniekus

Uzaicinājumi tika nosūtīti Teodoram Zaļkalnam, Bukardam Dzenim, Paulam Kundziņam, Jūlijam Miesniekam.

Vēstules tekstā tika iekļauti sekojoši noteikumi pieminekļa projekta sagatavošanā:

- Piemineklis tiek celts kā "Uzvaras" piemineklis par Latvijas brīvību un neatkarību cīņā kritušiem varoņiem
- Piemineklim jābūt latviskam un saprotamam mūsu tautai
- Piemineklim jābūt celtam no Latvijā atrodamajiem materiāliem, pielaižot ārzemju materiālus tikai detaļās
- Pieminekļa celšana aprēķināma uz 8000000 rubļ.
- Projekts izgatavojams skulptūrā apmēram 60 cm
- Piemineklis tiks celts Cēsīs uz Konventes laukuma (tagad Vienības laukums)

Komitejas aicinājumam atsaucās B. Dzenis un P. Kundziņš. Uzrunātais T. Zaļkalns atteicās no piedāvājuma lielās aizņemtības dēļ.

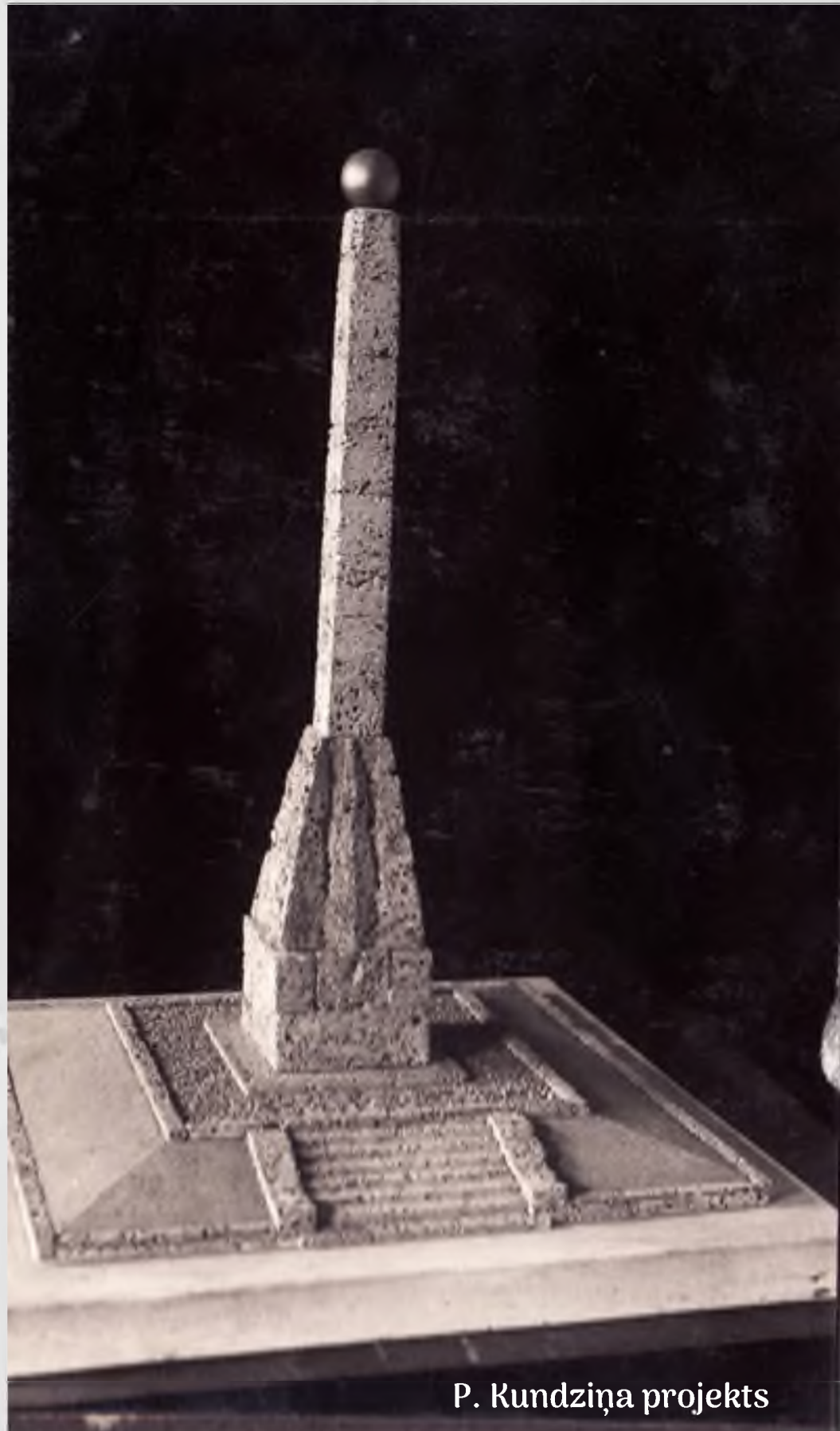
Nav ziņu par Jūlija Miesnieka līdzdalību konkursā, šķiet, kaut kādu apsvērumu dēļ viņš nav saņēmis piedāvājumu.

Negaidot īpašu uzaicinājumu, konkursā nolēma piedalīties arī mākslinieks Augusts Julla.

Teodora Zaļkalna vietā konkursā piedalījās tēlnieks Gustavs Šķilters.

Komitejai iesniegtie pieminekļa projekti

Publicēti žurnālā Laime Nr.6 (1924, 6.jūn.), 90.-91.lpp.

P. Kundziņa projekts

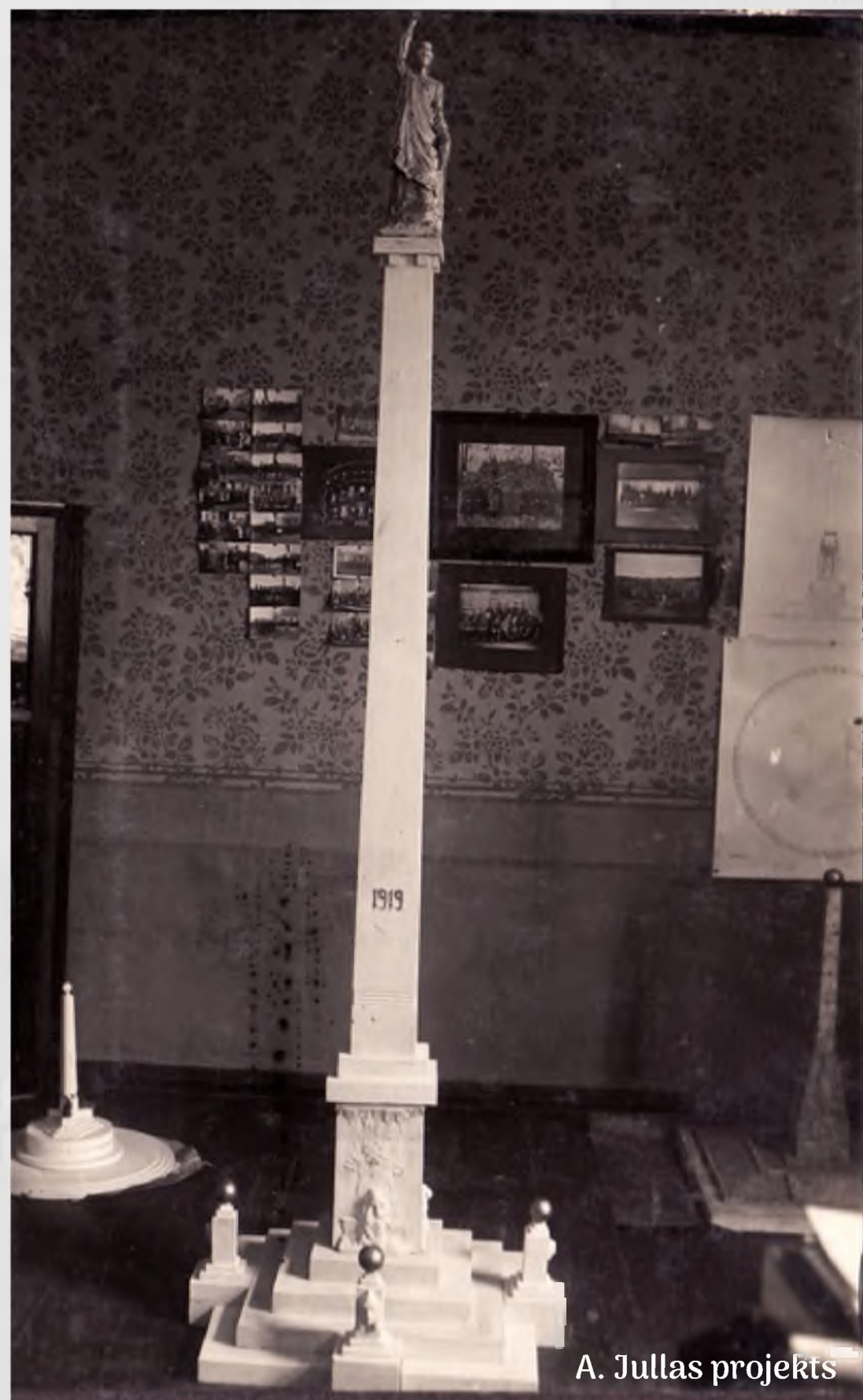
B.Dzeņa projekts

G. Šķiltera projekts

Nezināma autora projekts
(Ed. A. Kuraus)

A. Jullas projekts

A. Jullas projekts

1924. gada 20. februārī Uzvaras pieminekļa komitejas sēdē tika nolemts pieminekli celt pēc P. Kundziņa projekta

Projektus izvērtēja žūrija šādā sastāvā:

J. Bičevskis (komitejas priekšsēdētājs), A. Julla, Dr. K. Vanadziņš, A. Bērziņš, virsleitnants Riekstiņš, A. Lācis, K. Uldriķe, E. Dubovs un arhitekts prof. Eižens Laube, kas uzaicināts kā lietpratējs.

Celtniecības darbu veikšana tika uzticēta Ed. Kuraua firmai no Rīgas.

Darbus uzraudzīja projekta autors P. Kundziņš.

Zemes darbi Konventa laukumā tika uzsākti 3. jūnijā.

1924. gada 22. jūnijā notika oficiālā pamatakmenis likšanas ceremonija

Pieminekļa pamatus iesvētīja
mācītājs Pēteris Apkalns.

Pieminekļa pamatakmeni zemē
guldīja Latvijas Republikas pirmais
prezidents Jānis Čakste (attēlā).

Otru akmeni uzlika Ministru
prezidents, tad apriņķa
priekšnieks un citi valsts un
pašvaldību iestāžu pārstāvji,
skolotāji un privātpersonas.

Pieminekļa celtniecība 1924. gada vasarā.

1924. gada 16. novembrī Uzvaras piemineklis tika svinīgi atklāts

Pieminekļa atklāšanas svinības tika apvienotas ar Cēsu pilsētas 700. gadadienas svinībām, tādējādi šim svarīgajam mirklim piešķirot plašāku skanējumu.

Cēsu 700 g. pastāvešanas piemīņas svētki

Apakšā, pa kreisi: Svinīga Cēsu pilsētas domes sēde 700 gadu pastāvešanas dienā, 16. novembrī. Augšā, pa labi: Pēc svinīgās sēdes svētku viesi caur goda vārtiem dodas uz baznīcu. Augšā, pa kreisi: No baznīcas pēc svinīgās svētku dievkalpošanas sv. Jāņa baznīcā. Apakšējā stūrī, pa labi: Igaunijas preses priekšstāvju grupa goda mielasta laikā, Cēsu Saviesīgā biedrībā.

Bīskaps Irbe iesvēta pieminekli Cēsu kaujās kļūšiem karavīriem.

un uzvaras pieminekļa atklāšana par godu kritušiem karavīriem—Lāčplēšiem.

Igaunijas un mūsu goda viesi noskatās mūsu armijas paradē pēc pieminekļa svinlīgas atklāšanas. Pa labi priekšplanā redzam Zēsu apriņķa priekšnieku Bičevski, pieminekļa celšanas idejas ierosinātāju un tālāk šīs idejas realizēšanas darbu organizētāju.

No zobena saule leca . . .

Uzvaras piemineklis ar skatu uz Zēsu pilsētu, pieminekļa atklāšanas brīdī, svētdien, 16. novembrī, š. g. Piemineklis celts pēc architekta Kundziņa projekta (izvests no Kurau firmas Rīgā), atstāj cēlu iespaidu. Šis pirmais, valstiskā mērogā celtais uzvaras piemineklis ir padarījis Zēsis par vienu no vēsturiski izcilus pilsētām Latvijā. Augšā, pa kreisi: Igaunijas svētku delegācija pēc ierašanās Zēsis, pie Zēsu Saviesīgās biedrības.

Mīļi viesi Cēsīs, 16. novembrī.

Igaunijas kara viru delegācija. 1. Kindral-major Põlder 2. Colonel K. Parts, 3. Colonel-Ltn Tallo — mūsu Lāčplēša ordeņa kavalleri — nolika pie Uzvaras pieminekļa krāšņu lauru vainagu, rotātu abu valstu krāsām, izjustos vārdos atcerēdamies kopejās kaujās pie Cēsīm.

Igaunijas ārlietu ministrs Akels (pa labi pirmais) savas valdības uzdevumā noliek skaistu vainagu un garākā runā uzsver Igaunijas un Latvijas ciešas kopdarbības nepieciešamību. Arī Igaunijas parlamenta delegācija nolika krāšņu vainagu, teicot latviešu valodā izjustu un skaistu, pieminekļa atklāšanai tiešam piemērotu runu.

Latvijas vecākais skauts Dzirkals, visas mūsu nacionālās jaunatnes vārdā, pie pieminekļa svinlīgā zvēr uzticību Latvijai un solās kritiskā brīdī būt modri nomodā par tēvu zemi.

Fotogrāfa Rieksta specialuzņēmumi „Nedēļai”.

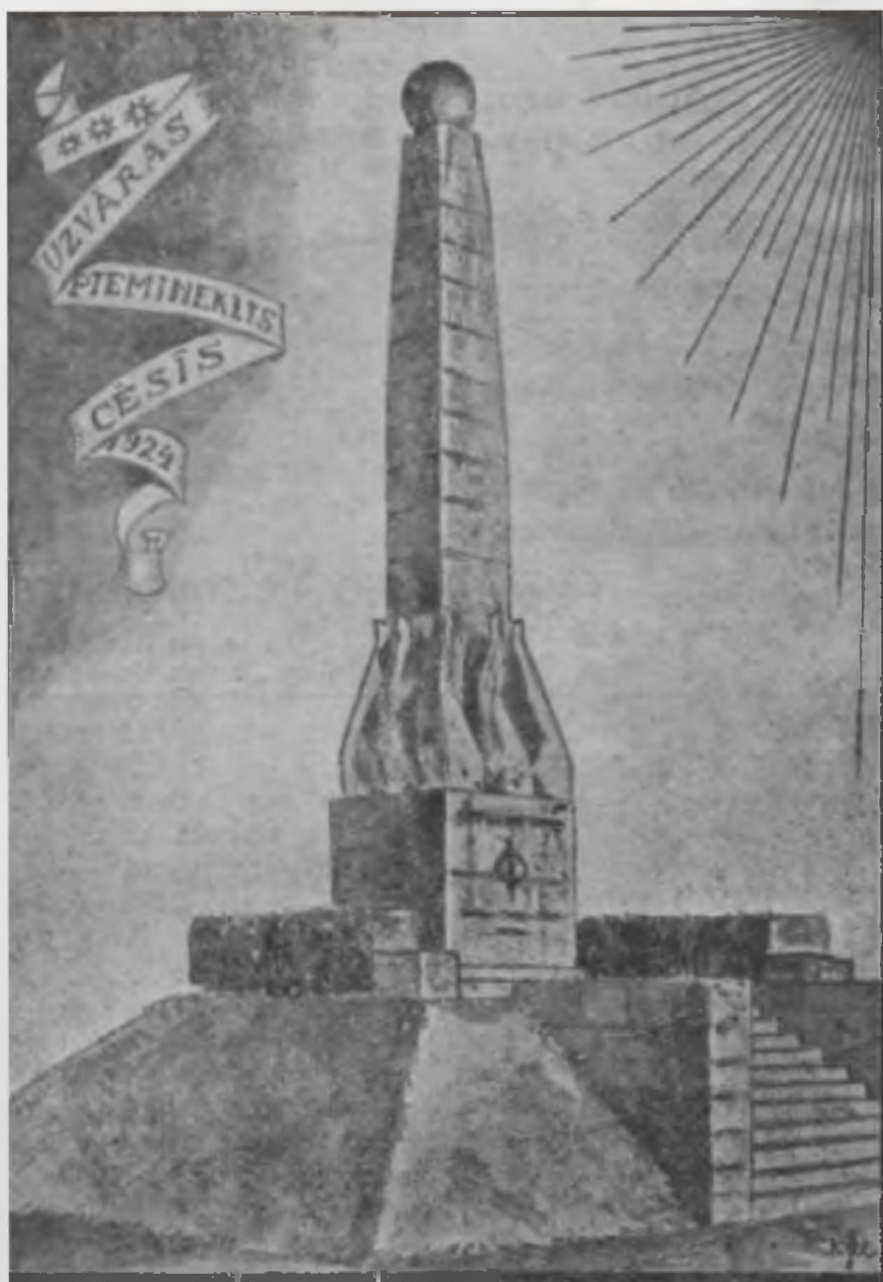

**Fotomirkļi no Cēsu Uzvaras
pieminekļa iesvētīšanas un atklāšanas
pasākuma 1924. gada 16. novembrī.**

Tā sākās pirmā Latvijas Republikā
uzceltā Uzvaras pieminekļa mūžs.

Piemineklis darināts no Allažu šūnakmens, obeliska pamatu greznoja bronzā veidots uzraksts: “No zobena saule lēca”, zemāk gadskaitļi 1919–1920, starp kuriem vairogs ar krustotu zobenu ar smaili uz augšu, zem tā vārdi: “Saviem kritušiem varoņiem”. Virs pamata, stilizēta liesmu motīvu ieskauda, pacēlās regulāra četrstūra kolonna 13,6 m augstumā, virs tās apzeltīta lode 1 m diametrā – brīvās Latvijas saules simbols. Pieminekļa kopējais augstums – 17 m.

Laika gaitā Uzvaras piemineklis (saukts arī par Brīvības un Krišu varoņu pieminekli) tika gan fotografēts no dažādiem skatu punktiem, gan zīmēts un iemūžināts pastmarkās...

...līdz 1951. gada 25. martā padomju varas darbinieki pieminekli iznīcināja, to uzspridzinot. Šūnakmens bloki tika izmantoti pilsētas labiekārtošanā.